

Verdieping Bijbelstudie

16+

Psalmen

Het Bijbelboek, waar men de heiligen in het hart kijkt.

3 Schuldbelijdenis en vergeving

Lezen	Psalm 51 en als achtergrond gedeeltelijk 2 Sam. 11 en 12
Zingen	Psalm 51 vers, Psalm 32 vers 1; Create in me a clean heart (ZB 21); Amazing grace (TZE 10); Eens was ik een vreemdeling (TZE 28)

Doel van de avond

Verwondering over Gods genade voor een gevallen zondaar.

Na deze avond..

1. *weet je* dat de zonde scheiding maakt tussen God en mens.
2. *beseft je* dat alleen Gods genade ons zalig maakt.
3. *kun je* alles in je leven wegdoen waarvan je weet dat het tussen God en jou instaat.

Extra informatie voor de leiding

Focus

Gebed om genade in de erkenning van zonde en schuld.

Omschrijving focus

In deze Psalm zien we David ootmoedig (nederig) zijn zonden belijden. Hij erkent dat hij schuldig is en straf verdient. Niet alleen vanwege de zonden die hij met de daad begaan heeft, maar ook omdat hij in zonden ontvangen en geboren is (de erfzonde). Hij bidt om God genade, tegelijk pleitend op Zijn goedertierenheid. Opmerkelijk is het dat David niet alleen om genade bidt, om zijn eigen hachje te redden, maar het is hem om de eer van God te doen (vs. 14-15). Dit benadrukt des te meer dat hij zijn schuld erkent en dat hij afhankelijk is van de genade van God.

Achtergrondinformatie

Deze Psalm is één van de bekendste boetepsalmen (klaaglied). Zoals het opschrift laat zien is het een Psalm van David. David heeft deze Psalm gedicht, nadat de profeet Nathan hem heeft gewezen op zijn zonde met Bathséba en Uria (zie 2 Samuël 11 en 12). Het is nuttig om in het licht van deze geschiedenis ook Psalm 32 te lezen.

We kennen zeven boetepsalmen: Ps. 6, 32, 38, 51, 102, 130 en 143. Zij worden zo genoemd, omdat ze geschikt zijn voor een (persoonlijke) boetedoening. De schuld en ellende worden beleden en er wordt gebeden om vergeving of uitredding. Kenmerkend voor een boetepsalm is het persoonlijke karakter van de Psalm, maar ook dat de psalmist inziet dat de ondervonden ellenden het gevolg zijn van zijn eigen zonden.

Exegese

Vers 1 en 2

Zoals bij de achtergrondinformatie geschreven is, is deze Psalm gedicht door David in bijzondere omstandigheden. De Psalm is gericht aan de opperzangmeester. Waarschijnlijk moeten we hierbij denken aan een koorleider, die de zang in de tempeldienst leidde. Dit maakt duidelijk dat deze Psalm niet alleen persoonlijk voor David bedoeld was, maar dat iedereen de woorden van deze Psalm op de lippen mag nemen.

Vers 3

We zien in dit vers (en we zullen dit in een aantal van de volgende verzen zien), dat er sprake is van parallellisme. Dit is een belangrijk stijlkenmerk van de Hebreeuwse poëzie. Parallellisme kan in drie soorten worden onderscheiden: het overeenkomende parallellisme, het tegengestelde parallellisme of het aanvullende parallellisme. Het voert voor deze exegese te ver om dit helemaal uit te werken.¹ In het geval van de voorliggende tekst is er sprake van het overeenkomende parallellisme: twee keer wordt er, met verschillende woorden, hetzelfde gezegd.

Wanneer de tekst gestructureerd onder elkaar wordt gezet, ziet het er als volgt uit:

Zijt mij genadig, o God	naar Uw goedertierenheid
delg mijn overtreding uit	naar de grootheid Uwer barmhartigheden

Het genadig zijn en het uitdelgen van de overtredingen bedoelen hetzelfde te zeggen, evenals de goedertierenheid en barmhartigheden van God. Door de herhaling ligt er nadruk op deze zaken.

David bidt om de genade en daarmee om de uitdelging van zijn overtredingen. Het moet ons opvallen dat David niet vraagt: wilt U mijn zonden uitdelgen? of wilt U mij genadig zijn, maar: wees mij genadig en delg mijn overtredingen uit. David weet Wie God is; een gaarne vergevende HEERE (zie Psalm 86:5, Exodus 34:6-7 en 2 Petrus 3:9). Daarom is het niet onzeker of de Heere het wil, want Gods Woord is hier helder over.

Dit geeft David ook de vrijmoedigheid om te pleiten op Gods goedertierenheid en barmhartigheid. De HEERE heeft Zich in Exodus 34:6-7 met veel van deze genadige eigenschappen bekend gemaakt.

Goedertierenheid is een term die de grootheid van Gods goedheid probeert uit te drukken. De Heere tiert (is overvloedig) in goedheid. Barmhartigheid ziet meer op de innerlijke bewogenheid van God. Het heeft alles te maken met liefdevolle ontferming.

Vers 4 en 5

Het wassen en reinigen zijn twee dezelfde zaken, evenals ongerechtigheid en zonde. Ook in het vijfde vers is er sprake van parallellisme, als het gaat over het kennen en het steeds voor ogen zijn, en de overtredingen en zonde. David kent zijn zonden en daarom bidt hij concreet om reiniging. Reiniging doet denken aan de ceremoniële wetten. Bij onreinheid kan men niet tot God naderen, maar als men rein is,

---

¹ Voor wie zich verder in deze materie wil verdiepen kan op internet uitleg en voorbeelden vinden. Zie onder andere de volgende sites: http://www.psalmbboek.nl/psalmen_hebreeuwse_bijbel2.php en <https://kunst-en-cultuur.infonu.nl/taal/48228-parallellisme-in-prediker-psalmen-poezie-in-de-bijbel.html>.

kan men dichtbij God zijn. Het gaat hier uiteraard niet om reinheid in uitwendige zin, maar om de reinheid van het hart.

De verschillende woorden voor zonde worden afwisselend in het meervoud en enkelvoud geschreven. Wanneer het in het meervoud is geschreven, gaat het vooral over de dadelijke zonden, die bij elkaar opgeteld kunnen worden (overspel, leugen, doodslag). Wanneer het enkelvoud wordt gebruikt, gaat het over de boze geneigdheid van het hart, samenvattend in één woord: ongehoorzaamheid jegens God.

Vers 6

In dit vers komt duidelijk naar voren wat zondigen inhoudt. Het is kwaad doen tegen een rechtvaardige en heilige God. De kern is: 'tegen U, U alleen, heb ik gezondigd'. Dit neemt niet weg dat David ook tegen zijn medemensen gezondigd heeft, maar in de kern gaat het om de ongehoorzaamheid tegen zijn Schepper, zijn HEERE. Het gaat hier niet om de norm van mensen, maar om de norm van God en van Gods wetten. Zonde is datgene wat kwaad is in de ogen van God.

God is rechtvaardig; Hij staat in Zijn recht. Zoals Hij gesproken heeft door middel van de wetgeving, maar ook door middel van de profeet Nathan, is God rechtvaardig. God is ook rein; van niets te beschuldigen, zonder enige smet. Zoals Hij gehandeld heeft in het leven van David en Bathséba, door het geboren kindje weg te nemen, is God rein.

Vers 7

In het berijmde vers van deze tekst lezen we: "t Is niet alleen dit kwaad, dat roept om straf; neen, 'k ben in ongerechtigheid geboren.' David is zich kennelijk bewust van de erfzonde. Zonde gaat dieper dan alleen het doen van de zonden. Hij belijdt dat hij in ongerechtigheid is geboren. We moeten bij dit vers ervoor oppassen dat we niet de conceptie als zondig aanmerken. Wel geven de ouders, naast lichamelijke erfelijke eigenschappen, ook de erfzonde, erfsmet en erfschuld aan hun kind mee. Vanaf het allereerste begin, de conceptie in de moederschoot, is het kindje al een zondaar ('een kind des toorns' – doopformulier).²

Vers 8

Het woordje voor lust kan ook vertaald worden met behagen hebben of verlangen. Het is de Heere niet te doen om allerlei uiterlijk vertoon, maar het gaat Hem vooral om het binnenste (zie ook vers 18-19). Denk hierbij aan de woorden 'de Heere ziet het hart aan' (1 Samuël 16:7 en Psalm 7:10). De Heere verlangt naar waarheid, ongeveinsdheid, oprechtheid. Wanneer dit in het hart gevonden wordt, komt het in de praktijk wel goed. Deze waarheid wordt gegeven door de wijsheid die de Heere Zelf onderwijst. Deze wijsheid gaat gepaard met 'de vreze des HEEREN' die het begin is van alle wijsheid (Psalm 111:10).

'God wil dat Zijn volgelingen trouw en waarachtig zijn tot in de schuilhoeken van hun leven.'³

---

²Dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn en daarom kinderen des toorns zijn, zodat wij in het rijk Gods niet kunnen komen, tenzij wij van nieuws geboren zijn.' In: Formulier om den heiligen doop aan de kinderen te bedienen.

³ J. Douma, *Psalmen. Commentaar op Psalm 42-75* (Kampen: Brevier, 2014), 103.

Vers 9

In onze vertaling begint dit vers met 'ontzondig mij'. Het zou ook vertaald mogen worden met 'reinig mij'. Het brengt ons terug bij vers 4, maar nu wordt het concreter gemaakt door de beelden die de dichter gebruikt. Hysop is een plant met harige bladeren en takken. Een bosje van deze takken kon in water of bloed worden gedompeld om mensen of huizen te reinigen. In het geval van melaatsheid kunnen we in Leviticus 14 het volgende lezen:

4 Zo zal de priester gebieden, dat men voor hem, die te reinigen zal zijn, twee levende reine vogelen neme, mitsgaders cederenhout, en scharlaken, en hysop. 5 De priester zal ook gebieden, dat men den ene vogel slachte, in een aarden vat, over levend water. 6 Dien levenden vogel zal hij nemen, en het cedehout, en het scharlaken, en den hysop; en zal die, en den levenden vogel dopen in het bloed des vogels, die boven het levende water geslacht is. 7 En hij zal over hem, die van de melaatsheid te reinigen is, zevenmaal sprengen; daarna zal hij hem rein verklaren, en den levenden vogel in het open veld vliegen laten.

David geeft eigenlijk aan dat hij God nodig heeft als Priester. Op eigen kracht kan hij onmogelijk rein worden. Maar wanneer God er aan te pas komt, dan wordt hij niet zomaar rein, maar zelfs witter dan sneeuw. Het is alsof de zonden helemaal ongedaan zijn gemaakt. We zien hier het werk van de Heere Jezus oplichten.

Vers 10

'Het herstel dat David voor ogen heeft, houdt niet op bij reiniging, maar moet volkomen worden door de nieuwe ervaring van vreugde.'⁴ Zoals we bijvoorbeeld in Psalm 32 en 38 kunnen zien, dringt het ongenoegen van God door tot heel de persoon. Als David hier spreekt over verbrijzelde beenderen, bedoelt hij de gebrokenheid van hart (zie het slot van vers 4 in de berijming). Wanneer God de vergeving schenkt, zal deze vreugde weer terugkeren.

Vers 11 en 12

Met verschillende woorden wordt opnieuw om vergeving en reiniging gebeden. Wanneer David bidt dat God Zijn aangezicht zal verbergen voor zijn zonden, betekent dit dat God zijn zonden niet ziet. Het gaat niet om een tijdelijk de andere kant opkijken, maar dat God werkelijk de zonden uitdelgt (zoals het vervolg van het vers dit zegt).

Een rein hart komt er niet vanzelf; hier is het scheppingswerk van God voor nodig. Scheppen kan alleen God. Het gaat om een totale vernieuwing. Geen opknapwerk, maar een volledige omwenteling. In het bijzonder is dit het werk van de Heilige Geest. David is zich ervan bewust dat een Goddelijk ingrijpen noodzakelijk is. Het hart kan worden gezien als het centrum van het wezen, als de bron van de gedachten, het verstand; het duidt de persoon in zijn geheel aan.

Naast een rein hart vraagt David om een vaste geest. Hij wil niet langer meer wankelen, angstig of twijfelachtig zijn, maar, vol vertrouwen op zijn God, de juiste weg bewandelen.

---

⁴ M.J. Paul (red.), 'Commentaar', in: *Studiebijbel online 7.1.26*, <https://web.studiebijbel.nl>.

Vers 13

Verwerping van Gods aangezicht zou betekenen dat God niets meer van doen zou hebben met David. David beseft dat hij dit verdiend heeft, vanwege de grote toorn van God over zijn zonden. De Heilige Geest heeft David bijna verlaten (tenminste, naar de ervaring van David). Daarom bidt hij erbij of God Zijn Heilige Geest niet wil wegnemen. Het aangezicht van God geeft vreugde in het leven. Wanneer God Zijn aangezicht laat lichten over mensen, is dat een bewijs van genade (Psalm 4:7 en 67:2). De Heilige Geest geeft eveneens vreugde, maar zeker ook vrijmoedigheid en de vastheid dat een mens deelt in het heil van God. Het is vermeldenswaardig dat naast Jesaja 63:10-11 de Heilige Geest alleen in dit vers in het Oude Testament voor komt.

Vers 14 en 15

Deze verzen laten zien wat het gevolg ervan is, wanneer God Zijn aangezicht niet wegneemt, maar Zijn nabijheid en Zijn Geest juist doet ervaren. Dan is er bij vernieuwing vreugde over het heil. Blijdschap om een kind van God te zijn. Dankbaarheid vanwege de verkregen vergeving, reiniging en verlossing. De Heilige Geest bewerkt een vrijmoedige geest. Met deze vrijmoedigheid kan David anderen onderwijs geven. Hij wil anderen op God wijzen, opdat zij zich tot God zullen bekeren. David heeft niet slechts zijn eigen zaligheid op het oog, maar het is hem te doen om God, Zijn Koninkrijk en zijn naasten.

Vers 16 en 17

Het woord bloedschulden heeft alles te maken met vergoten bloed. Vanwege de moord op Uria heeft David een bloedschuld op zich geladen. Hij is daarom des doods schuldig. Toch gaat dit woord nog dieper, want David beseft dat hij voor God niet kan bestaan. Voor God is hij des doods schuldig en hij kan niet anders dan op de barmhartigheid van God zijn hoop vestigen. Daarom klinkt ook: 'o God, Gij God mijns heils'. In alle nederigheid beseft David welke straf hij heeft verdiend. Het is ook niet voor niets dat hij herhaaldelijk vraagt om vergeving (zij het met verschillende woorden).

Wanneer David gereinigd is van bloedschuld zal hij de gerechtigheid van God vrolijk roemen. Douma spreekt hier over 'de reddende gerechtigheid'.⁵ Momenteel kan hij niet spreken, omdat de hand van God zwaar op hem is (Psalm 32:4). Wie zou er immers goed van de Heere kunnen spreken, wanneer hij midden in de zonde leeft? Daarom is de verlossende genade van God nodig, om tegelijkertijd een danklied in het hart te ontvangen (Psalm 40:4). Dan is het de Heere Zelf Die de lippen opent, om in het openbaar de lof van God te verkondigen.

Vers 18 en 19

In deze twee verzen komen de offers ter sprake. Dit doet uiteraard denken aan de offerdienst in de tempel. Het lijkt hier dat David de offerdienst wil afschaffen, maar niets is minder waar. Het gaat hier nadrukkelijk om de juiste gezindheid bij het offeren. Calvijn wijst erop dat er in alle eeuwen sprake is geweest van het misbruiken van de offers. Dat men dacht dat door het brengen van een offer het oordeel van God kon worden afgekocht.⁶ Maar een mens heeft niets waarmee hij zich met God kan verzoenen; zelfs niet door middel van de offers. De verzoening is om niet, slechts uit genade alleen.

---

⁵ Douma, *Psalmen*, 105.

⁶ J. Calvijn, *Het boek der Psalmen. Eerste deel* (Goudriaan: W.A. de Groot, 1970), 694.

Omdat wij achter de heilsfeiten staan, weten wij goed in te vullen waar de offers op zagen, namelijk op het verzoenend lijden en sterven van Christus. Alleen vanwege Zijn verdienste is het mogelijk om met God verzoend te worden. Al de oudtestamentische offers zijn schaduwdienst (misschien zelfs sacrament te noemen), omdat ze een heenwijzing naar Christus zijn. Zonder de juiste gezindheid en zonder de werking van de Heilige Geest heeft deze uiterlijke vormendienst geen enkele nut.

Voor de Heere is een gebroken geest en een verslagen hart genoeg. Dit ziet op verootmoediging, op vrijwillige vernedering voor God. Het is opmerkelijk dat David in vers 19 het meervoud voor offeranden gebruikt. Geen andere offeranden dan een gebroken geest en een gebroken en verslagen hart zijn aangenaam in Gods ogen. Het is noodzakelijk dat een zondaar dit beseft. Hij heeft niets anders in te brengen voor zijn eigen herstel, dan een diep berouw. Dan ontvangt de zondaar genade.

Vers 20 en 21

De laatste twee verzen zijn niet langer persoonlijk van aard, maar ze gaan over heel Jeruzalem (Sion). David heeft als koning namelijk de zonde over de stad gebracht. Hij doet dan voorbede voor Sion, het centrum van het koninkrijk.⁷

Door velen wordt ook wel gedacht dat deze twee verzen een latere toevoeging zijn. Wellicht omdat Psalm 51 zonder deze twee verzen de indruk kan wekken dat het brengen van offers te veroordelen zou zijn; vers 21 zet dit dan recht.⁸

Hoe het ook zij, deze verzen laten zien dat er een relatie is tussen de eigen geestelijke gezondheid en het welzijn van de gemeente (Sion). Calvijn noemt het dan ook dat David hier niet langer voor zichzelf in het bijzonder bidt, maar dat het gebed hier het geheel van de kerk omvat.⁹

Het goed doen aan Sion heeft zijn grond in Gods welbehagen. Het is een bede om voorspoed (de muren van Jeruzalem worden gebouwd). Wanneer God Zijn zegen schenkt, worden de offers ook weer op de juiste manier gebracht (in een juiste gezindheid en volgens de voorschriften). Dat is waar de Heere lust aan heeft, waar Hij naar verlangt.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Het doel van de startopdracht is dat nagedacht wordt over de relatie zonde en genade. Het lijkt op het eerste gezicht dat David hier gemakkelijk van afkomt. Niets is minder waar. David wordt hier zwaar voor gestraft wat we kunnen lezen in het vervolg van de geschiedenis. De gevolgen van de zonden zijn verwoestend voor zijn gezin. Tegelijk laat het ons zien dat Gods genade groter is dan onze zonden. Zonde bewust vasthouden en hopen op bekering is tegen Gods woord.

Opdrachten

Vraag 1

- a. In het algemeen kunnen we stellen dat God aan iedereen die met Zijn woord in aanraking komt bekend maakt dat hij of zij gezondigd heeft. Op zondagmorgen wordt Gods wet gelezen die ons

---

⁷ Paul (red.), *Studiebijbel*.

⁸ Douma, *Psalmen*, 106.

⁹ Calvijn, *Psalmen*, 696.

veroordeelt. Het kan voor jongeren ook heel persoonlijk zijn wanneer hun geweten spreekt. Het is altijd Gods Geest die ons onze zonden voor ogen houdt met het doel van we ons bekeren.

b. Eigen antwoord

Vraag 2

- a. Het klinkt in de oren van onkerkelijke mensen wellicht bizar om een kind in de wieg te bestempelen als zondig. Echter, geen mens zal ontkennen nooit verkeerde dingen te doen. Ook de ouders zijn mensen met gebreken en het kind in de wieg heeft dat geërfd van de ouders.
- b. Duidelijk moet zijn dat de doop de erfzonde niet wegwast. De doop bevestigt juist dat we in zonden ontvangen en geboren zijn. In de doop verzegelt God dat hij onze zonden weg willen wassen om de verdienste van Christus. Dat geldt zowel voor de erfzonde als voor de dagelijkse zonden.

Vraag 3

Eigen antwoorden

Bij vernieuwing is er sprake van 100 procent afhankelijkheid van Gods genade gewerkt door Gods Geest. Opknappwerk is nog altijd steunen op eigen verdienste om aangenaam te zijn voor God.

Verzekerd te zijn van Gods genade uit zich in het geloof te richten op God. Alleen in Christus ligt de zekerheid vast. Niet in ons gevoel of ervaring. De gelovige mag leven uit de wetenschap dat God om Christus' wil in genade naar hem omziet. Het is nodig dat de gelovige dit weet.

Eigen antwoorden.

Slotopdracht

Toelichting: Het is in deze opdracht wel van belang dat vraag en antwoord 56 niet wordt opgezocht voordat de opdracht is uitgevoerd.

Het is de bedoeling dat kort kernachtig en ook persoonlijk geformuleerd wordt wat de vergeving van de zonden inhoudt voor de gelovige.

Stelling

Ik kan er niets aan doen dat ik belast ben met de erfzonde.

Voor: Adam en Eva hebben gezondigd en ik ben daar de dupe van.

Tegen: Adam en Eva hebben als vertegenwoordigers van het mensdom gezondigd en ik maak daar deel van uit.

Brug naar de inleiding

Denk eens na over de verhouding tussen een mier, een mens en God. Je kunt deze namen ook in een driehoek schrijven. Denk een na wat de verschillen en de overeenkomsten zijn tussen deze drie.

Het verschil tussen God en mens is oneindig groter dan het verschil tussen een mens en een mier.

Wat zegt dat over God?